

СТАНОВИЩЕ

върху материалите за участие в конкурс за заемане на академична длъжност "доцент", област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина, ПН 6.1. Растениевъдство, научна специалност „Овощарство“ по дисциплината „Овощарство“, обявен от Лесотехнически университет в ДВ бр. 32/03.04.2020 г. код на процедурата AGR-AsP-0320-37

Кандидати за участие в конкурса са:

1. гл. ас. д-р Деница Димитрова Сербезова

Изготвил становището: д-р Румен Игнатов Томов, **професор** по ПН 6.2. Растителна защита от Лесотехнически университет.

1. Кратки биографични данни за кандидата

Гл. ас. д-р Деница Сербезова завършва Аграрен университет, гр. Пловдив през 2002 и придобива ОКС „Бакалавър“ специалност „Лозаро-градинарство“. През 2007 г. придобива научна и образователна степен „Доктор“, в Институт по земеделие – Кюстендил, Отдел по ягодоплодни култури, защитавайки дисертация на тема: “Селекция на малината – стопанска и биологическа оценка на елити”.

Трудовият си стаж започва през 2008 г като н.с. I ст. в отдел по Ягодоплодни култури, гр. Костинброд. В периода 2008-2010 е асистент, а от 2010 г. до сега е гл. асистент в Агрономически факултет на Лесотехнически университет. Има трудов стаж в Лесотехнически университет 11 години и 6 месеца и 22 дни.

През периода 2009 -2018 г. е повишавала своята квалификация чрез участието си в 9 бр. курсове, както следва: On-line информационни системи; Иновативни платформи за публикуване; Принципи на иновативното докторантско обучение; Управление на интелектуалната собственост; Използване на съвременни методи за преподаване чрез ИКТ; Методика на академичното обучение; Методика на научноизследователската дейност, подготовка, участие и управление на проекти; Основи на информационните технологии. Системи за текстообработка, електронни таблици, презентации и делова графика; STF Chinese Language and Research Culture Training.

Гл. ас. д-р Деница Сербезова е участвала в 14 научно-изследователски и образователни проекта. Автор е на 45 бр. научни труда и 2 бр. учебни пособия. Научните резултати, публикувани в 8 бр. от статиите ѝ са отразени в научната литература с 16 бр. цитирания. Тя членува в две професионални мрежи. През 2016 г. е удостоена със **Златен медал** за добро представяне за разработката: „**Технология за интегрирано производство на малини**“ от Съюза на Изобретателите в България.

2. Съответствие на подадените документи и материали на кандидата с изискуемите съгласно Правилника за РАС в ЛТУ

Подадените документи и материали на гл. ас. д-р Деница Сербезова съответстват с изискванията на Правилника на РАС в ЛТУ. Представените материали надвишават минималните изисквани точки по групи показатели за заемане на академична длъжност "доцент" за ПН 6.1. Растениевъдство. гл. ас. Сербезова е изпълнила 723,82 точки при

3. Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата

От 2008 до сега гл. ас. д-р Деница Сербезова е преподавател в областта на овощарството в Лесотехнически университет. Тя е автор и съавтор на 2 бр. учебни програми и титуляр 10 бр. учебни дисциплини преподавани на студенти от ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“ като следва: (1) за ОКС „бакалавър“ – „Овощарство“ (спец. Агрономство и Растителна защита), „Редки овощни култури“, „Формово и декоративно овощарство“ (спец. Агрономство); ОКС „магистър“, Трайни насаждения и градинарство: „Технологии в овощарството“ и „Ягодоплодни култури“, „Производство на овощен посадъчен материал“, „Градско, крайградско и оранжерийно градинарство“, „Следберитбени технологии в овощарството“, „Селекция на овощните видове“, „Помология“; ОКС „магистър“, Селекция на овощните видове: „Селекция на овощните видове“ и „Помология“.

Гл. ас. д-р Деница Сербезова е съавтор на две учебни пособия, които са ценни учебни помагала, както за студентите, така и за специалистите от практиката „Ръководство за упражнения по овощарство“ и „Наръчник на предприемача в трайните насаждения. II. Г. Ягодоплодни култури“.

Тя има активна работа със студентите. Ръководител е на 5 броя успешно защитили дипломанти. Има съвместно участие със студенти в научни форуми с 3 постера и 3 доклада. Ръководител е на три учебни практики.

4. Оценка на научната, научно-приложната и публикационната дейност на кандидата

4.1. Участие в научни, научно-приложни и образователни проекти

Гл. ас. д-р Деница Сербезова е участвала в 1 бр. международен и 10 бр. национални научни проекта, в която е била член на научния колектив. Международният проект е по програма EuropeAid. Седем от проектите са финансирани от Селскостопанска академия, два от Фонд Научни изследвания и един от НИС – ЛТУ.

В допълнение на това гл. ас. д-р Деница Сербезова е участвала като представител на целевата група в 3 бр. проекта за повишаване на научния капацитет и трансфер на знания, финансирани от Оперативните програми и др.

4.2. Характеристика на публикуваните научни резултати

Гл. ас. д-р Деница Сербезова участва в конкурса с 29 публикувани научни труда, както следва: Хабилизационен труд – монография – 1 брой; Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 12 броя; Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 15 броя; Студия – 1 бр.

Научните публикации са 27 и са публикувани в 11 бр. научни списания, три от които чуждестранни и два сборника от научни форуми. Публикациите в реферирани издания са 12 бр., на чужд език са 11 бр.

4.3. Отражение на научната дейност на кандидата в литературата (цитируемост)

Научните резултати на гл. ас. д-р Деница Сербезова са получили отзвук у нас и в чужбина. Забелязани за общо 16 цитирания на 8 от нейните трудове, както следва: в реферирани списания – 1 бр., в монография – 1 бр., в нереферирано списание – 14 бр.

4.4. Приноси в трудовете на кандидата (научни, научно-приложни, приложни)

Научните приноси на гл. ас. д-р Деница Сербезова са безспорни и могат да бъдат обобщени в следните 2 направления: (1) Проучвания върху подложките и формировките на овощни видове и (2) Проучване на генетични ресурси на ягодоплодни култури.

1. Проучвания върху подложките и формировките на овощни видове

Научните резултати на гл. ас. д-р Деница Сербезова по това направление са публикувани в 7 бр. публикации (№№ Г7.6, 7.7, 7.11, 7.12, 8.5, 8.10, 8.11). Основните приноси са следните: (1) Потвърдено е, че подложките Максма 14 и Гизела 5 не оказват влияние върху химичния състав на листата, плодовете и техните качества на черешови сортове, широко внедрени в практиката; (2) Установено е, че растителните и репродуктивни прояви и признаци на стопански и икономически важни сортове череша са по-добре изразени при подложка Максма 14, в сравнение с Гизела 5. Най-едроплоден е сорт Съмит, при който средното тегло на плода е от 9,2 g до 10,4 g; (3) Установено е, височината на съкращаване на стъблата оказва влияние върху растежните и репродуктивни прояви на черешовите дървета. С намаляване на височината на съкращаване се увеличава надебеляването на стъблата и големината на плодовете; (4) Установено е, че при корона на вишната, формирана с 5-6 клона, дърветата встъпват в плододаване по-рано и по-обилно плододават, в сравнение с корона, формирана с 15-18 скелетни клона; (5) Установено е, че за богатите почви у нас са подходящи формировките за интензивно отглеждане на ябълка – стройно вретено, конус, вертикална ос и Солен, а на по-слабо продуктивните почви системите за традиционно отглеждане, подобрена етажна корона, лидерна, подобрена чаша и свободнорастящ храст; (6) Установено е, че системите за формиране, стройно вретено и вертикална ос предизвикват по-силен растеж и формират по-висок добив в сравнение със Солен; (7) Доказано е, че сортовете череша 11 май и Ранна черна едра може да се използват като донори за ранозреlost, чрез метода на ембрио-културите, сортовете Ръждавичка белвица и Переста белвица, отличаващи се с много добри вкусови качества, са подходящи като донори в селекционната дейност за по-висока плътност на плодovото месо, а крушовите сортове Караманец и Водник, устойчиви на крушова бълха, могат да се използват също като донори в селекционната дейност.

2. Проучване на генетични ресурси на ягодоплодни култури

Научните резултати на гл. ас. д-р Деница Сербезова по това направление са публикувани в 4 публикации (№ В.3.1, Г7.2, Г 8.2, Г8.3). Основните приноси са следните: (1) Установена е степента на изява на основните биологични и стопански качества на 145 нови малинови генотипа, от които хибриди (37) и елити (108); (2) При определяне на генетичното разнообразие при ягодата и малината чрез молекулярните методи (SSR и RAPD) е доказано високо ниво на генетично разнообразие ($GD = 0,777$) при българските сортове, в сравнение с европейските и американските; (3) Направено е диференциране на малиновите хибриди и елити по групи, въз основа на критериите за оценка, което допринася за актуализиране на методиките по селекция, сортоизучаване и конкурсно сортоизпитване при малината; (4) Създадена е признакова и сърцевинна колекция от малини, както и цялостна информация с нови и оригинални данни за растителните генетични ресурси при ягодоплодните, която е в унисон с европейската база данни и осигурява лесен достъп и по-добър обмен в научното пространство; (5) Потвърден е междинния характер на наследяване на признаците дебелина на издънките и средна маса на плодовете при малината, доминирането на тяхната закръглено-конична форма и средночервен цвят. Червено-кафявият цвят на двеголишните излънки характерен за сорт

Искра доминира над сиво-кафявия цвят; (6) Доказано е, че най-подходящият тест за провеждане на бърз скрининг за чувствителност на малината към *Phytophthora sp.* е чрез поливане на малиновите издънки с височина 15-25 cm, получени in vitro със 100 ml зооспорова суспензия и концентрация 1000 спори на 1 ml; (7) Установено е, че широко разпространените български сортове малини – Български рубин и Шопска алена са силно чувствителни към почвените патогени, принадлежащи към *Phytophthora sp.*, а сортовете Самодива и Люлин успешно могат да бъдат използвани като референтни при провеждане на селекция за устойчивост; (8) Установено е, че най-подходящата мултифакторна схема за оценка на генетичните ресурси при малината към почвени гъбни патогени включва следните параметри: възраст на растението, височина на издънките, начин на размножаване на растението, вид на експланта, концентрация на инокулума и начин на инфектиране.

Приносите от научните изследвания на гл. ас. д-р Деница Сербезова с **научно-приложен характер** са направените препоръки за специалистите от практиката, както следва: (1) Препоръчва се широко отглеждане на индустриални плантации от икономически ефективни орехови сортове Извор 10, Шейново и Силистренски (Г7.4); (2) При ранна беритба на плодовете при сливата се препоръчват плоски и полуплоски корони (тип свободно пълзяща палмета), а при механизирана беритба – подобрена етажна и полуплоска свободно формирана корона (Г7.8). (3) При отглеждане на ябълката да се използва системата вертикална ос за сортовете Braeburn и Грени Смит на подложка М9 (Г7.5, Г8.7, Г8.14). (4) старите ябълкови сортове Бухавица, Скринянка и Тетовка да се разпространяват у нас в производствени насаждения, а Кандиле и Ямборка за любителско отглеждане (Г8.9). (5) Препоръчва се разширяване производството на черешови и сливови насаждения (Г7.8, Г7.10, Г8.12, Г8.13, Г8.15). (6) Предложени са цялостни мерки и методични подходи с цел подобряване и усъвършенстване на технологиите за отглеждане на крушата и сливата (Г8.4, Г8.8, Г8.12).

(7) Създадена е колекция от ягодоплодни култури у нас, която е база за подобряване, разширяване и развитие на стратегически области във важни направления като молекулярна цитогенетична и биохимична оценка на съществуващите селекции и разработване и прилагане на ин витро техники за опазване и използване на колекции от ягодоплодни (Г7.1). (8) Събраната информация и установените параметри на основните характеристики при ягодоплодните култури, изразени при конкретните условия, са основа за динамична културална структура, за подобряване и разработване на методите и стандартизационните документи (Г7.2, Г8.3). (9) Създадена е база данни за протичане на фенофазите цъфтеж и зреене на плодовете, която има важно значение за определяне на срока за извършване на агротехнически и селекционни мероприятия, както и избора на най-подходящите месторастения за малината.

(10) Установени са параметрите за вегетативните признаци и определената сила на растеж, които могат да се използват за актуализиране на технологията за отглеждане на малината. Публикувана е монография която включва и цялостна технология за отглеждане на малината (В.3.1).

Гл. ас. д-р Деница Сербезова е съавтор на 6 броя научнопопулярни брошури, които са ценни помагала за специалистите от практиката.

5. Оценка на личния принос на кандидата

Личното участие на гл. ас. д-р Деница Сербезова в проведените научни и приложни разработки и публикуваните материали е безспорно. Шест от публикациите са самостоятелни (№№ В 3.1, Г 7.3, 7.8, 7.10, 8.8, 8.15). На 6 от публикуваните материали е първи автор (№№Г 7.6, 7.12, 8.3, 8.5, 8.9, 8.10), на 7 е втори (№№Г 7.7, 7.9, 7.11, 8.1, 8.11, 8.13, 8.14), а на 10 е трети и следващ автор (№№Г 7.1, 7.2, 7.4, 7.5, 8.2, 8.4, 8.6, 8.7, 8.12, 10.1). Повечето от публикациите на гл. ас. д-р Деница Сербезова са резултат от нейното участие в научни проекти.

6. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки към представените материали.

7. Лични впечатления

Въз основа на професионалните ми контакти с гл. ас. д-р Деница Сербезова, бих я определил като изключително мотивиран и целенасочен преподавател, изследовател и експерт в областта на овощарството.

8. Заключение

ПРЕДЛАГАМ кандидатът гл. ас. д-р Деница Сербезова да заеме академичната длъжност "доцент" по дисциплината „Овощарство“ от ПН 6.1. Растениевъдство

Изготвил становището:

Становището е предадено на: 29.7.2020 г.

